

ПРОСПЕР МЕРИМЕ ЕТРУСКАТА ВАЗА

Превод от френски: Ерма Гечева, 1979

chitanka.info

В така нареченото висше общество не обичаха Огюст Сен-Клер; основната причина за това беше, че той се стремеше да се нрави само на хората, които му се нравеха. Тях търсеше, а другите отбягваше. Освен това беше разсеян и безразличен. Една вечер, когато излизаше от Италианския театър, маркиза А. го запитва как е пяла госпожица Зонтаг. „Да, госпожо“ — отвърна Сен-Клер с мила усмивка, мислейки си за нещо съвсем друго. Този смешен отговор не можеше да се отдаде на стеснителност, защото независимо кого имаше пред себе си — висш благородник, велик човек или дори видна дама — той разговаряше с еднаква самоувереност като с равен. Маркизата заключи, че Сен-Клер е чудовищно нахален и безочлив.

Госпожа Б. го покани на вечеря един понеделник. Няколко пъти разговаря с него, след което Сен-Клер заяви, че никога не е срещал по-приятна жена. Госпожа Б. събираше духовитости от хората цял месец и ги изразходваше у дома си за една вечер. Сен-Клер отново се срещна с нея следния четвъртък. Този път донякъде скуча. Още едно гостуване у нея го накара никога вече да не стъпи в салона ѝ. Госпожа Б. обяви, че Сен-Клер е млад човек без обноски и крайно невъзпитан.

Той бе роден с нежно и любещо сърце; но на възрастта, когато човек лесно получава впечатления, които го бележат за цял живот, неговата пламенна чувствителност му навлече подигравките на някои приятели. Беше горд и амбициозен; държеше на хорското мнение като децата.

От този миг той си постави за задача да прикрива всички признаци на онова, което смяташе за унизителна слабост. Постигна целта си, но тази победа му струва скъпо. Научи се да таи от другите вълненията на прекалено нежната си душа; но като ги затвори в себе си, той ги направи сто пъти по-мъчителни. В обществото си спечели печалната слава на безчувствен и нехаен човек; а когато останеше насаме със себе си, неспокойното му въображение му създаваше тревоги, които ставаха още по-тягостни поради това, че не желаете да ги споделя с никого.

Вярно е, че е трудно човек да си намери приятел!

Трудно! Възможно ли е въобще? Съществували ли са някога двама души, които не са имали тайна един от друг?

Сен-Клер съвсем не вярваше в приятелството и това се чувствуваше. Намираха го студен и сдържан с младежите от

обществото. Никога не ги разпитваше за тайните им; но и всички негови мисли, както и повечето му действия бяха за тях загадка. Французите обичат да говорят за себе си, така че, въпреки волята си, Сен-Клер беше доверител на много изповеди. Неговите приятели — с тази дума ние означаваме хората, с които се срещаме два пъти седмично — се оплакваха от недоверието му към тях; и наистина онзи, който, без да сме го питали, споделя тайната си с нас, обикновено се засяга, ако не научи и нашата тайна. Хората си въобразяват, че трябва да има взаимност в несдържаността.

— Закопчан е до врата — каза един ден красивият кавалерийски капитан Алфонс дьо Темин; — никога няма да имам и най-малкото доверие на този дявол Сен-Клер.

— Според мен е малко йезуит — отговори Жюл Ламбер; — един мой познат ми се закле, че два пъти го срещал, като излизал от Сен-Сюлпио. Никой не знае какво точно мисли. Право да си кажа, никога няма да се почувствувам удобно с него.

Двамата се разделиха. Алфонс срещна Сен-Клер на булевард Италиен. Вървеше с наведена глава и никого не виждаше. Алфонс го спря, улови го под ръка и преди да стигнат улица Пе, му разказа цялата история на любовта си с госпожа Х., чийто мъж е толкова ревнив и груб.

Същата вечер Жюл Ламбер загуби всичките си пари на екарте. Започна да танцува. Танцувайки, бутна с лакът един човек, който също си бе проиграл парите и беше в много лошо настроение. Следствие на което си размениха обидни думи: определи се среща за дуел. Жюл помоли Сен-Клер да му бъде секундант и по същия случай му поиска назаем пари, които все забравяше да му върне.

В края на краищата Сен-Клер беше доста сговорчив човек. Недостатъците му вредяха само на него. Беше услужлив, често любезен, рядко отегчителен. Бе пътувал много, бе чел много, но за пътешествията си и за книги говореше само ако някой настояеше. Освен това беше висок, добре сложен; имаше благородно и одухотворено, но почти винаги прекалено сериозно лице. Усмивката му обаче беше пленителна.

Забравих една важна точка. Сен-Клер беше внимателен с всички жени и предпочиташе да говори с тях, отколкото с мъжете. Беше ли влюбен? Трудно бе да се каже. Но ако този толкова студен човек

изпитваше любов, смяташе се, че предмет на неговото предпочитание навярно е хубавата графиня Матилд дьо Курси. Тя беше млада вдовица, у която го срещаха редовно. За близостта между двамата хората заключаваха по следните факти. На първо място — почти церемониалната учтивост на Сен-Клер към графинята и обратно; после — подчертаното му нежелание да споменава името ѝ в общество или ако биваше принуден да говори за нея, никога да не изрече похвала; освен това, преди да ѝ бъде представен, Сен-Клер страстно обичаше музиката, а графинята имаше също толкова силно влечение към живописиста, но след като се запознаха, вкусовете им се промениха; и най-сетне, когато миналото лято графинята отиде на бани, Сен-Клер я последва след шест дена.

Дългът ми на хронист ме заставя да отбележа, че една нощ през месец юли, малко преди изгрев-слънце, вратата на парка на някаква вила се отвори и оттам излезе мъж, като взимаше всички предпазни мерки, каквито взима крадец, който се бои да не го заловят. Вилата принадлежеше на госпожа дьо Курси, а мъжът беше Сен-Клер. Една жена, загърната в пелерина, го съпроводи до вратата и си подаде главата, за да го погледа още малко, докато той се отдалечаваше, спускайки се по пътеката край стената на парка. Сен-Клер се спря, внимателно се огледа и махна на жената с ръка да си влезе. Светлината на лятната нощ му позволяваше да различи бледото ѝ лице, все така неподвижно на същото място. Той се върна, приближи се до нея и нежно я притисна в обятията си. Искаше да я накара да се прибере; но имаше да ѝ казва още толкова неща. Разговаряха от десет минути, когато чуха гласа на някакъв селянин, който излизаше, за да отиде на работа в полето. Дватамата се целуват, вратата се затваря и Сен-Клер се озовава с един скок на края на пътеката.

Той вървеше по път, който очевидно му беше добре познат. Ту едва не скачаше от радост и тичайки, шибаше храстите с бастуна си, ту се спираше или тръгваше бавно, загледан в небето, което на изток се оцветяваше в пурпур. Накратко, ако някой го видеше, би казал, че е луд, който ликува, задето е разбил килията си. След половин час стигна до вратата на малка усамотена къща, която бе наел за сезона. Имаше ключ, влезе; после се хвърли на дивана и с унесени очи, с

извити в нежна усмивка устни, започна да мисли, да сънува наяве. Въображението му редеше само блажени разсъждения.

„Колко съм щастлив! — повтаряше си той. — Най-после срещнах сърце, което може да ме разбере!... Да, намерих идеала си... Имам едновременно приятел и любовница!... Какъв характер!... Каква страстна душа!... Не, тя никого не е обичала преди мене и няма да обича никого, освен мене... — И понеже в нашия свят суетата се промъква във всичко, след малко продължи: — Тя е най-красивата жена в Париж. — И въображението му едновременно му представи всички нейни прелести. — Тя ме избра измежду всичките си обожатели. Цветът на обществото: онзи толкова красив и смел хусарски полковник, при това не е кой знае колко безочлив; онзи млад писател, който прави толкова хубави акварели и толкова добре изпълнява пословици^[1]; онзи руски прелъстител, който е виждал Балкана и е служил при Дибич; и главно Камий Т. безспорно умен, с изящни обноски и белег от сабя на челото... всичките отхвърли. А мене...“ — И тогава подхващаше припева си: „Колко съм щастлив! Колко съм щастлив!“ Стана и отвори прозореца, защото не можеше да диша; започна да се разхожда, после отново се отпусна на дивана.

Щастливият влюбен е почти толкова досаден, колкото и нещастният влюбен. Един мой приятел, който често изпадаше в едно от двете състояния, бе намерил един-единствен начин да ме накара да го слушам — даваше ми прекрасна вечеря, по време на която можеше да ми говори за любовта си; след кафето обаче на всяка цена трябваше да сменяме темата.

Но тъй като не съм в състояние да покана на вечеря всичките си читатели, аз ще им спестя любовните мисли на Сен-Клер. Впрочем човек не може да витае непрекъснато в облаците. Сен-Клер беше уморен, прозя се, простря ръце, видя, че вече е съвсем светло; най-сетне трябваше да помисли за истински сън. Когато се събуди, погледна часовника си и разбра, че едва има време да се облече и да стигне в Париж, където бе поканен на ранен гуляй заедно с неколцина познати млади мъже.

Тъкмо бяха отпушили нова бутилка шампанско; оставям на читателя да определи поредния ѝ номер. Достатъчно ще бъде да знае,

че бяха стигнали до оня момент, който настъпва доста бързо при ергенските пиршества, когато всички искат да говорят едновременно и по-издръжливите глави започват да се тревожат за по-слабите.

— Искан ми се — каза Алфонс дьо Темин, който не пропускаше случай да говори за Англия, — искан ми се и в Париж да се възприеме лондонския обичай всеки да вдигне наздравица за своята възлюблена. По този начин ще узнаем по коя точно въздиша нашият приятел Сен-Клер.

И в същото време започна да пълни чашите на съседите си. Леко смутен, Сен-Клер се приготви да отговори, но Жюл Ламбер го изпревари:

— Напълно одобрявам този обичай и го възприемам — вдигна чаша той и продължи: — За здравето на всички парижки модистки. Изключвам онези, които са над трийсет години, еднооките, куците и други подобни.

— Ура! Ура! — завикаха младите англосмани.

Сен-Клер стана с чаша в ръка.

— Господа — каза той, — моето сърце далеч не е толкова широко, колкото сърцето на нашия приятел Жюл, но е по-вярно. И моето постоянство е още по-похвално, поради това, че от дълго време съм разделен от дамата, която владее мислите ми. Все пак аз съм сигурен, че ще одобрите избора ми, ако впрочем вече не сте и мои съперници. За Джудита Паста, господа! Дано по-скоро видим отново първата драматична актриса на Европа!

Темин понечи да разкритикува тоста на Сен-Клер, но акламациите му попречиха. След като отблъсна този удар, Сен-Клер счете, че за днешния ден се е отървал от по-нататъшни въпроси.

Разговорът най-напред се прехвърли на театъра. Цензурата послужи за преход към политиката. От лорд Уелингтън^[2] минаха на английските коне, а от английските коне — на жените, по лесноразбираема асоциация, тъй като за някои млади мъже първо хубавият кон и после красивата любовница са двата обекта на най-големи възжелания.

Тогава заговориха за начините, по които човек може да се сдобие с тези толкова желани предмети. Конете се купуват. Някои жени също се купуват, но за тях не си струва да се говори. След като скромно изтъкна незначителния си опит в тази деликатна област, Сен-Клер

заклучи, че първото условие, за да се хареса мъжът на жена, е да не бъде като другите. Но по какво да се различава? Не смятал, че съществува някаква формула.

— Значи, според вас — каза Жюл, — куцийт или гърбавият имат по-големи шансове от един здрав-прав мъж като всички други?

— Вие отивате много далеч — отговори Сен-Клер; — но ако трябва, готов съм да приема всички последствия от това, което казах. Аз например, ако бях гърбав, не бих се застрелял, а бих се постарал да привлека някои жени. Бих се насочил главно към два типа: жените, които притежават истинска чувствителност, и жените, каквито се срещат много често, с претенции за оригинален, ексцентричен характер, както казват в Англия. Пред първите бих описвал ужаса на положението си, жестокостта на природата спрямо мене. Бих се постарал да ги накарам да се разчувствуват от участи ми; бих съумял да им внуша, че съм способен на страстна любов. Бих убил на дуел някой съперник и бих се отровил със слаба доза лауданум. След няколко месеца тя вече няма да забелязва гърбицата ми и тогава ще ми остане само да издебна първия миг, когато е разнежена. Що се отнася до жените, претендиращи за оригиналност, покоряването им е лесно. Достатъчно е да ги убедите, че според общоприетото и утвърдено мнение гърбавият не може да има сантиментални приключения. Те веднага ще пожелаят да опровергават това мнение.

— Какъв донжуан! — възкликна Жюл.

— Да си изпотрошим краката, господа — обади се полковник Божьо, — след като нямаме щастието да сме родени гърбави.

— Аз напълно споделям мнението на Сен-Клер — намеси се Ектор Рокантен, който не беше по-висок от три и половина стъпки; — всеки ден виждаме как най-красивите и най-ухажвани жени се отдават на мъже, от които вие, хубавите момчета, никога не бихте се опасявали...

— Хектор, моля ви се, станете и позвънете да ни донесат вино — с най-естествен тон каза Темин.

Джуджето стана и всички усмихнато си припомниха баснята за лисицата с отрязаната опашка^[3].

— Аз обаче — продължи разговора Темин, — колкото повече живея, толкова повече виждам, че едно поносимо лице — и той с удоволствие се погледна в огледалото, което беше срещу него, — едно

поносимо лице и подбрано с вкус облекло са голямата странност, която привлича и най-недостъпните жени.

После изтърси с ръка трохичка хляб, която бе паднала върху ревера на фрака му.

— Ами! — възкликна джуджето. — С хубаво лице и дрехи, ушити от Стоб, ще намерите жени, които се задържат по една седмица и ни втръсват още на втората среща. Друго е необходимо, за да се влюбят във вас, говоря за истинска любов... Трябва...

— Ето — прекъсна го Темин, — искате ли да ви един убедителен пример? Всички познавахте Масини и знаете що за човек беше. Държеше се като английско лакейче, а умееше да разговаря колкото коня си... Но беше красив като Адонис и носеше връзки като на Бръмел^[4]. Общо взето, беше най-скучното същество, което съм срещал.

— Беше решил да ме убие от скука — обади се полковник Божьо. — Представете си, наложи ми се да пътувам двеста левги с него.

— А знаете ли, че той стана причина за смъртта на нещастния Ришар Торнтон, когото вие всички познавахте? — запита Сен-Клер.

— Как така? Не знаете ли, че Торнтон беше убит от разбойници при Фонди? — отвърна Жюл.

— Да, но сега ще разберете, че Масини е бил поне съучастник в това престъпление. Няколко души, между които и Торнтон, решили да пътуват заедно до Неапол, понеже се опасявали от разбойници. Масини пожелал да се присъедини към техния керван. Щом Торнтон узнал за това, веднага потеглил, предполагам от страх, че ще трябва да прекара няколко дена с него. Тръгнал сам. Останалото ви е известно.

— Торнтон е бил прав — каза Темин; — от двете смърти е избрал по-сладката. Всеки на негово място би постъпил така — и след кратко мълчание добави: — Значи, сте съгласни с мене, че Масини беше най-скучният човек на света?

— Съгласни! — извикаха останалите.

— Така че нека не отчайваме никого — намеси се Жюл; — като направим само едно изключение по отношение на Х., особено когато развива политическите си планове.

— А сега ще се съгласите с мене — продължи Темин, — че госпожа дьо Курси е умна жена. Доколкото това е възможно.

Настъпи кратко мълчание. Сен-Клер наведе глава. Струваше му се, че всички погледи са насочени към него.

— Нима някой се съмнява? — най-сетне каза той, все така наведен над чинията си, сякаш оглеждаше с голямо любопитство изрисуваните по нея цветчета.

— Аз твърдя — каза Жюл, повишавайки глас, — твърдя, че това е една от трите най-привлекателни жени в Париж.

— Познавах мъжа ѝ — намеси се полковникът. — Често ми е показвал прелестни писма от жена си.

— Огюст — прекъсна го Ектор Рокантен, — хайде, представете ме на графинята. Хората разправят, че у нея вашата дума се слуша.

— В края на есента... — прошепна Сен-Клер — когато се завърне в Париж... Аз... струва ми се, че не приема във вилата си.

— Ще ме изслушате ли? — извика Темин.

Всички млъкнаха. Сен-Клер се размърда на стола си като обвиняем пред углавен съд.

— Вие не сте виждали графинята преди три години. Тогава бяхте в Германия, Сен-Клер — продължи Алфонс дьо Темин с отчайващо хладнокръвие. — Не можете да си представите каква беше тогава: красива, свежа като роза и главното жива и весела като пеперуда. Добре! А знаете ли кого от многобройните си тогавашни обожатели почете със своята благосклонност? Масини! Най-глупавият, най-тъпият мъж завъртя главата на най-остроумната жена. Мислите ли, че някой гърбав би могъл да постигне това? Хайде, хайде, повярвайте ми: красиво лице, добър шивач и смелост, друго не ви трябва!

Сен-Клер се намираше в ужасно положение. Искаше категорично да опровергае Темин, но се въздържа от страх да не изложи графинята. Искаше да каже нещо в нейна полза, но езикът му се бе сковал. Устните му трепереха от гняв и той напразно търсеше в ума си някакъв заобиколен начин да се скара с него.

— Какво! — извика Жюл с престорена изненада. — Нима госпожа дьо Курси се е отдала на Масини! Frailty, thy name is woman!^[5]

— Толкова малко значение има репутацията на жената — сухо и презрително изрече Сен-Клер. — Може и на пух и прах да я направим само за да поостроумничим и...

Но докато говореше, той с ужас си спомни за една етруска ваза, която сто пъти бе виждал на камината у госпожа дьо Курси в парижкия

й апартамент. Знаеше, че ѝ е подарена от Масини след завръщането му от Италия; и — отегчаващо вината ѝ обстоятелство! — тази ваза бе пренесена от Париж във вилата.

И всяка вечер Матилд, като вземеше букета му, го слагаше в етруската ваза. Думите замряха на устните му; той вече виждаше само едно, мислеше само за едно: етруската ваза!

„Че какво доказателство е това! — би рекъл по-критичен човек. — Как може някой да заподозре любовницата си заради такова дребно нещо!“

Но вие били ли сте влюбен, критични господине?

Темин беше в толкова добро настроение, че тонът, с който се бе обърнал към него Сен-Клер, не можа да го засегне. Той отговори нехайно, добродушно:

— Аз само повтарям онова, което се говори в обществото. Историята минаваше за сигурна по времето, когато вие бяхте в Германия. Впрочем аз не познавам много госпожа дьо Курси; не съм ѝ ходил на гости от година и половина. Възможно е хората да са се лъгали, а Масини да ми е разправял измислици. Но нека се върнем на въпроса, който разглеждахме. Дори примерът, който дадох, да не е верен, аз все пак съм прав. Всички знаете, че най-остроумната френска жена^[6], тази, чиито произведения...

Вратата се отвори, влезе Теодор Невил. Връщаше се от Египет.

— Теодор! Колко скоро си идваш!

И всички го заотрупваха с въпроси.

— Донесе ли си истински турски костюм? — запита Темин. — Имаш ли арабски кон и египетски слуга?

— Що за човек е пашата? — запита Жюл. — Кога ще стане независим? Видя ли как се реже глава с един удар?

— Ами алмеите^[7]? — подметна Рокантен. — Хубави ли са жените в Кайро?

— Видяхте ли се с генерал Л.? — запита полковник Божьо. — Как е организирил войската на пашата? Праща ли ми сабя полковник С.?

— Ами пирамидите? Нилските водопади? А статуята на Мемнон? А Ибрахим паша?

И така нататък и така нататък. Всички говореха едновременно. Сен-Клер мислеше само за етруската ваза.

Теодор седна по турски, защото бе придобил този навик в Египет и още не бе успял да го загуби във Франция. Изчака разпитвачите да се уморят и заговори доста бързо, за да не могат да го прекъснат:

— Пирамидите! Честна дума, това е regular humbug^[8]. Съвсем не са чак толкова високи, колкото хората си мислят. Страсбургската катедрала е само четири метра по-ниска. Всички тия древни паметници ми дойдоха до гуша. Въобще не ми споменавайте за тях. Един йероглиф да видя и ми прилошава. Има толкова пътешественици, които се занимават с тези неща! Мене целта ми беше да изуча лицата и нравите на цялото това странно население, което се тълпи из улиците на Александрия и Кайро: турци, бедуини, копти, фелахи, магребци. Нахвърлих набързо някои бележки, докато бях в лазарета.

Какво гадно нещо е тоя лазарет! Надявам се, че не вярвате на заразата! Аз спокойно си пуших лулата сред триста чумави. Ах, полковник, там можете да видите прекрасна конница и прекрасни конници. Ще ви покажа великолепните оръжия, които съм донесъл. Имам един джерид^[9], който е принадлежал на прочутия Мурад бей. Да, полковник, имам за вас един ятаган и един ханджар за Огюст. Ще видите моя мечла, моя бурнус^[10], моя хаик^[11]. Знаете ли, че ако исках, и жени можех да си доведа? Ибрахим паша е докарал толкова робини от Гърция, че се продават на безценица... Но заради майка ми... Много разговаряхме с пашата. Умен човек и без предразсъдъци. Няма да повярвате колко добре познава нашите работи. Честна дума, осведомен е и за най-малките тапии на нашия кабинет. От разговора си с него почерпих доста ценни данни за положението на партиите във Франция... В момента той много се занимава със статистика. Абониран е за всички наши вестници. Знаете ли, че е яростен бонапартист? Само за Наполеон приказва. „Ах, какъв велик човек е Буонабардо!“ — ми каза той. Буонабардо: така нарича Бонапарт.

— Джиурдина ще рече Журден^[12] — тихо прошепна Темин.

— Отначало Мохамед Али беше доста сдържан с мене — продължи Теодор. — Нали знаете, че всички турци са много недоверчиви. Взимаше ме за шпионин, дявол да го вземе, или пък за йезуит. Ненавижда йезуитите. Но след няколко срещи разбра, че съм пътешественик без предразсъдъци, че искам основно да опозная обичаите, нравите и политиката на Ориента. Тогава се отпусна и започна да ми говори откровено. При последната аудиенция, третата,

която ми даде, си позволих да му кажа: „Не мога да разбера защо твоя светлост не се освободи от опеката на Портата.“ — „Ей богу — каза той, — това и аз го искам, но се боя, че либералните вестници, които за всичко се разпореждат в твоята страна, няма да ме подкрепят, ако обявя независимостта на Египет.“ Красив старец, с хубава бяла брада, никога не се смее. Даде ми чудесни сладка. Но от всичко, което аз му подарих, най-голямо удоволствие му достави колекцията униформи на имперската гвардия, нарисувани от Шарле.

— За романтизма ли е пашата? — запита Темин.

— Той малко се занимава с литература; но сигурно ви е известно, че цялата арабска литература е романтична. Имат един поет, казва се Мелек Айяталнефус-ибн-Есраф, който напоследък е издал „Съзерцания“, пред които съзерцанията на Ламартин изглеждат като класическа проза. Като пристигнах в Кайро, намерих си учител по арабски, с когото започнах да чета Корана. Макар че взех малко уроци, имам достатъчно опит, за да мога да разбера възвишената красота на стила на пророка и колко слаби са нашите преводи. Искате ли да видите арабско писмо? Тази дума със златните букви е Аллах, тоест бог.

И както говореше, той показва някакво много мръсно писмо, което извади от уханна копринена кесия.

— Колко време беше в Египет? — запита Темин.

— Шест седмици.

И пътешественикът продължи да описва всичко „от кедъра до ископа“^[13]. Сен-Клер си тръгна почти непосредствено след неговото пристигане и потегли за вилата си. Буйният галоп на коня не му позволяваше ясно да следи мисълта си. Но той чувствуваше някак неопределено, че щастието му на този свят е разрушено завинаги и че за това може да вини само една дума и една етруска ваза.

След като стигна у дома си, той се хвърли на канапето, върху което миналата нощ толкова дълго и сладостно бе анализирал щастието си. Най-влюбено бе лелеял мисълта, че любовницата му не е жена като другите, че не е обичала и не може да обича никого, освен него. Сега този красив блян се стапаше пред тъжната и жестока действителност:

„Аз просто притежавам една красива жена и толкова. Тя е умна; и затова е още по-виновна; как е могла да обича Масини!... Вярно, че

сега мен обича... от цялата си душа... колкото може да обича. Обичан съм така, както е бил обичан Масини!... Тя отстъпи пред моето ухажване, моята нежност, моята настойчивост. Но съм се измамил. Не е имало симпатия между нашите две сърца. Масини или аз за нея е все едно. Той е бил красив, обичала го е заради красотата му. Аз понякога забавлявам госпожата: Добре, да обикна Сен-Клер! — си е казала тя. — А ако Сен-Клер умре или започне да ме отегчава, ще видим!“

Твърдо вярвам, че дяволът слухти невидимо край всеки нещастник, който сам се тормози по такъв начин. Подобно зрелище е забавно за човешкия враг и когато жертвата усети, че раните ѝ се затварят, дяволът започва отново да ги чопли.

На Сен-Клер му се стори, че чува глас, който му шепне на ухото:

*Странната чест —
да бъдеш заместник на друг...*

Той седна и хвърли мрачен поглед наоколо. Колко щеше да бъде доволен, ако бе намерил някого в стаята си! Вероятно щеше да го разкъса.

Часовникът изби осем часа. В осем и половина го чакаше графинята. Дали да се откаже от срещата? „В същност защо ще се срещам с любовницата на Масини?“ Отново легна и затвори очи. „Искам да заспя“ — каза той. Остана неподвижен половин минута, после скочи на крака и изтича до стенния часовник, за да види как напредва времето. „Колко бих искал да е осем и половина — помисли си той. — Тогава щеше да бъде късно да тръгна.“ Дълбоко в сърцето си нямаше кураж да остане в къщи; искаше да има някакъв предлог. Искаше да е тежко болен. Закрачи из стаята. После седна, взе книга и не можа да прочете нито сричка. Седна на пианото и няма сили да го отвори. Заподсвирква си, загледа облаците и реши да преброи тополите пред прозорците на стаята. Най-сетне отново отиде да провери часа и видя, че не са успели да изминат и три минути. „Не мога да си наложам да не я обичам! — извика той, скърцайки със зъби, и тупна с крак. — Тя ме владее и аз съм неин роб, какъвто е бил преди мене и Масини! Добре, нещастнико! Покорявай ѝ се, след като нямаш достатъчно

смелост да строшиш веригите, които мразиш!“ Грабна шапката си и бързо излезе.

Когато сме увлечени от страст, изпитваме известна самолюбива утеха, като съзерцаваме слабостта си от висотата на гордостта. „Вярно, че съм слаб — казваме си ние, — но стига да искам!...“

Сен-Клер бавно изкачи пътеката за вратата на парка и отдалеч видя една бяла фигура, която се открояваше на фона на тъмните дървета. Тя размахваше кърпичка, сякаш му даваше знак. Сърцето му се разтуптя, коленете му се разтрепериха; нямаше сили да говори, обзе го такава стеснителност, че се изплаши да не би графинята да прочете лошото настроение, изписано на лицето му.

Той пое ръката, която младата жена му подаде, целуна я по челото, защото тя се хвърли в обятията му, и я последва до стаята ѝ безмълвно, като съдържаше с мъка въздишките, от които гърдите му сякаш щяха да се пръснат.

Само една свещ гореше в будоара на графинята. Двамата седнаха. Сен-Клер забеляза прическата на приятелката си — една-единствена роза в косите. Миналата вечер ѝ бе донесъл една хубава английска гравюра — херцогиня Портленд по Лесли^[14] (сресана по същия начин) и бе казал само:

— Предпочитам тази простичка роза пред всички ваши сложни прически.

Той не обичаше скъпоценностите и мислеше като оня лорд, който, казвал направо: „От наконтена жена и от натруфен кон даже и дяволът нищо не може да разбере.“ Предишната нощ, играейки си с една бисерна огърлица; на графинята (защото, когато говореше, винаги трябваше да има нещо в ръката), той бе казал: „Скъпоценностите само прикриват недостатъците. А вие сте толкова красива, Матилд, че не ви трябват.“ Тази вечер графинята, която помнеше дори най-незначителните му думи, си бе махнала пръстените, огърлиците, обещите, гривните. В тоалета на жената той обръщаше преди всичко внимание на обувките и като мнозина други си имаше мании по този въпрос. Пороен дъжд се бе излял пред залез-слънце. Тревата още беше мокра; но въпреки това графинята бе вървяла по влажната морава с копринени чорапи и черни сатенени пантофки... Ами ако се разболеете?

„Обича ме“ — помисли си Сен-Клер и въздъхна от съжаление за себе си и за безумието си. Без да ще, загледа Матилд усмихнато,

раздвоен между лошото настроение и удоволствието, че вижда как тази красива жена се старее да му се хареса с подобни дреболии, на които, влюбените придават такова голямо значение.

Грейналото лице на графинята излъчваше смесица от любов и весела дяволитост, която ѝ придаваше още по-голяма привлекателност. Тя взе нещо от едно сандъче от японски лак и като протегна мъничката си ръка, свита в юмрук, в който стискаше предмета, каза:

— Онази вечер счупих часовника ви. Ето го, поправен е.

И захапала долната си устна, сякаш за да не се разсмее, тя му подаде часовника с нежен и закачлив израз. Слава богу! Колко бели бяха зъбите ѝ! Как хубаво блестяха върху ярката розовина на устните! (Мъжът изглежда доста тъп, когато приема хладно ласките на една красива жена.)

Сен-Клер ѝ поблагодари, взе часовника и посегна да го прибере в джобчето си, но тя продължи:

— Е, погледнете го, отворете го и вижте дали е добре поправен. Толкова сте учен, свършили сте Политехниката, сигурно ще разберете.

— О! Не разбирам кой знае колко — каза Сен-Клер.

И разсеяно отвори капака на часовника. Каква изненада! На вътрешната страна на капака бе изрисуван миниатюрен портрет на госпожа дьо Курси. Как можеше още да ѝ се сърди? Челото му се разведри; той забрави за Масини; помнеше само, че е с една очарователна жена и че тази жена го обожаваше.

„Чучулигата, предвестница на зората“^[15]... запя, на изток дълги ивици бледа светлина набраздиха облаците. Това е мигът, когато Ромео се сбогува с Жулиета; класическият час, когато всички влюбени трябва да се разделят.

Сен-Клер стоеше прав пред камината. Държеше ключа на вратата на парка и втренчено гледаше етруската ваза, за която вече споменахме. В дъното на душата си още се сърдеше. Все пак беше в добро настроение и съвсем простата мисъл, че е възможно Темин да го е излъгал, започваше да се мярка в съзнанието му. Докато графинята, която искаше да го изпрати до вратата на парка, си намяташе шал на главата, той лекичко почукваше с ключа по омразната ваза, като постепенно засилваше ударите, сякаш искаше да я разбие на парчета.

— Ах, господи! Внимавайте! — извика Матилд. — Ще счупите хубавата ми етруска ваза!

И издърпа ключа от ръцете му.

Сен-Клер остана много недоволен, но се примири. Обърна се гърбом към камината, за да не се поддаде на изкушението, отвори капака на часовника и започна да разглежда портрета, който бе получил преди малко.

— Кой го е рисувал? — запита.

— Господин Р. Знаете, с него ме запозна Масини. След като се завърна от Италия, Масини откри, че притежава тънък усет за живопис, и стана покровител на всички млади художници. Според мене в портрета има прилика, макар че художникът ме е поразхубавил.

На Сен-Клер му се прииска да запрати часовника в стената, след което наистина трудно щеше да може да се поправи. Но се сдържа и го сложи в джобчето си. После, като забеляза, че вече е почти светло, излезе от къщата, помоли Матилд да не го изпраща, прекоси парка с широки крачки и след миг се намери сам сред полето.

— Масини! Масини! — извика той със сдържана ярост. — Винаги ли ще се сблъскам с тебе!... Няма съмнение, че художникът, който е изрисувал портрета, е направил и друг за Масини!... И какъв глупак се оказах! Повярвах за миг, че ме обича с такава любов, с каквата я обичам аз... и то, защото си бе затъкнала роза и не носеше скъпоценности! А масичката и е пълна с такива работи... Масини гледаше само тоалета на жените и толкова обичаше скъпоценностите!... Да, има добър характер, съгласен съм. Умее да се съобразява с вкусовете на любовниците си. По дяволите! Сто пъти бих предпочел да е лека жена и да се отдава за пари. Тогава поне бих могъл да повярвам, че ме обича, след като ми е станала любовница, без да й плащам.

Скоро една още по-тягостна мисъл изникна в главата му. След няколко седмици траурът на графинята щеше да свърши. Сен-Клер трябваше да се ожени за нея веднага след като изтечеше една година от овдовяването ѝ. Бе обещал. Обещал ли бе? Не. Никога не бе говорил по този въпрос. Но такава беше намерението му. И графинята бе разбрала. За него това бе равнозначно на клетва. Предишния ден бе готов да пожертвува и престол, за да ускори настъпването на мига, когато щеше да може открито да признае любовта си; сега потръпваше при самата

мисъл да свърже съдбата си с бившата любовница на Масини. „И все пак съм длъжен! — каза си той. — Така ще стане. Горката жена навярно смята, че знам за предишната ѝ връзка. Разправят, че била всеизвестна. Но в същност тя не ме познава... Не може да ме разбере. Мисли, че я обичам, както Масини я е обичал.“ После си каза не без гордост: „За три месеца тя ме направи най-щастливия мъж. Това щастие е достатъчно, за да пожертвувам целия си живот.“

Не си легна. През целия ден се разхожда на кон из горите. По една алея към Вериер видя някакъв мъж на красив английски кои, който отдалеч го повика по име и веднага се насочи към него. Беше Алфонс дьо Темин. В душевното състояние, в което се намираше Сен-Клер, самотата е особено приятна: затова и срещата с Темин превърна лошото му настроение в сдържан гняв. Темин не забелязваше това или пък му доставяше злобно удоволствие да го ядосва. Той говореше, смееше се, шегуваше се, без да държи сметка за мълчанието му. Сен-Клер видя една тясна алея и веднага подкара коня си по нея, надявайки се, че досадникът няма да го последва. Но се измами: досадниците не изпускат лесно жертвата си. Темин обърна коня и ускори хода, за да се намести до Сен-Клер и да продължи по-удобно разговора.

Казах, че алеята беше тясна. По нея два коня едва можеха да вървят един до друг; и нямаше нищо неестествено в това, че Темин, макар да беше отличен ездач, докосна крака на Сен-Клер, минавайки до него. Сен-Клер, чийто гняв беше стигнал до връхната си точка, не можа да се сдържи. Изправи се на стремената и силно шибна с камшика коня на Темин по муцуната.

— По дяволите, Огюст, какво ви става? — извика Темин. — Защо удряте коня ми?

— А вие защо ме следвате? — със страшен глас отвърна Сен-Клер.

— Да не сте луд, Сен-Клер? Забравяте ли, че говорите с мене?

— Прекрасно знам, че говоря на един безочлив глупак.

— Сен-Клер!... Мисля, че сте луд... Слушайте! Утре или ще ми се извините, или ще ви поискам, удовлетворение за нахалството.

— Добре, до утре, господине.

Темин спря коня си; Сен-Клер пришпори своя кон и скоро изчезна в гората.

Сега вече се почувствува по-спокоен. Имаше слабостта да вярва в предчувствия. Помисли си, че НА ДРУГИЯ ден ще бъде убит и че това ще бъде добре дошла развързка на създалото се положение. Трябва да изкара още един ден; утре вече няма да има тревоги, няма да има мъки. Прибра се в къщи, прати слугата си с бележка при полковник Божьо, написа няколко писма, после се навечеря с апетит и точно в осем и половина пристигна пред вратичката на парка.

— Какво ви е днес, Огюст? — попита графинята. — Странно сте весел и все пак не можете да ме накарате да се засмея, въпреки всичките ви шеги. Вчера бяхте някак мрачен, а аз бях толкова весела! Днес сме си разменили ролите. Страшно ме боли глава.

— Мила приятелко, признавам: да, вчера бях много досаден. Но днес се разхождах, раздвижих се, чувствавам се великолепно.

— Аз пък станах късно, дълго спях тази сутрин и имах уморителни сънища.

— Ах, сънища! Вие вярвате ли на сънища?

— Каква глупост!

— А пък аз вярвам. Бас държа, че сте сънували нещо, което предвещава някакво трагично събитие.

— Господи! Аз никога не помня сънищата си. Все пак, спомням си... в съня си видях Масини; виждате, че не е било нещо особено забавно.

— Масини! Напротив, аз мисля, че би ви доставило голямо удоволствие да го видите, не е ли така?

— Бедният Масини!

— Защо „бедният Масини“?

— Огюст, моля ви, кажете ми какво ви е тази вечер? В усмивката ви има нещо сатанинско. Изглеждате така, сякаш сам на себе си се присмивате.

— Ах! Ето че сега вие се отнасяте с мене толкова лошо, колкото онези стари дами, вашите приятелки.

— Да, Огюст, днес лицето ви е такова, каквото е в присъствието на хора, които не обичате.

— Не бъдете лоша! Хайде, подайте ми ръката си.

Той ѝ целуна ръката с иронична вежливост и двамата се гледаха една минута втренчено в очите. Сен-Клер пръв сведе поглед и възкликна:

— Колко е трудно човек да живее на тоя свят, без да минава за лош! Трябва никога да не говори за друго, освен за времето или за лов, или пък да разисква с вашите възрастни приятелки върху бюджетите на техните благотворителни комитети.

Той взе някаква хартия от масата:

— Ето, това е сметката на вашата перачка на фино бельо. Да поговорим за нея, ангеле мой, така поне няма да кажете, че съм лош.

— Вие наистина ме учудвате, Огюст.

— Правописът ѝ ме подсеща за едно писмо, което намерих тази сутрин. Преглеждах си книжата, защото трябва да ви кажа, че от време навреме и аз подреждам. Та, значи, намерих едно любовно писмо, на времето ми го бе писала една шивачка, в която бях влюбен, когато бях на шестнадесет години. Тя си има свой начин да изписва всяка дума, и то винаги колкото се може по-сложно. Стилът ѝ е достоен за правописа. Е, и понеже тогава бях донякъде суетен, счетох, че е недостойно за мене да имам любовница, която не пише като Севинье. Най-неочаквано я напуснах. Днес, като препрочете: писмото ѝ, разбрах, че тази шивачка трябва наистина да ме е обичала.

— Така ли! А вие издържахте ли я?...

— Щедро: давах ѝ по петдесет франка на месец. Моят настойник не ми отпускаше особено голяма издръжка, понеже младеж, който имал пари, се погубвал, а и другите погубвал.

— И какво стана с тази жена?

— Знам ли?... Вероятно е умряла в болница.

— Огюст... ако това беше вярно, нямаше да го разправяте с такъв безгрижен вид.

— Добре, ще ви кажа истината: тя се омъжи за един „свестен“ човек, а когато се освободих от попечителство, аз ѝ дадох малка зестра.

— Колко сте добър!... Но защо искате да изглеждате лош?

— О, аз съм много добър... Колкото повече мисля, толкова повече се убеждавам, че тази жена наистина ме е обичала... Но на времето не съумях да открия истинското чувство под смешната форма.

— Трябваше да ми донесете писмото ѝ. Нямахте да изревнувам... Ние, жените, имаме повече усет от вас и веднага можем да разберем по стила на едно писмо дали авторът му е искрен, или се преструва, че изпит за страст, каквато не изпитва.

— И все пак колко често се оставяте да ви мамят разни глупави или превзети мъже!

И докато изричаше тези думи, той гледаше етруската ваза, а в очите и гласа му имаше нещо зловещо, което Матилд не долови.

— Хайде, хайде! Вие, мъжете, все искате да се представяте за донжуани. Въобразявате си, че намирате жертви, докато често попадате просто на донжуанки, още по-хитри от вас.

— Ясно ми е, че с вашата свръхинтелигентност, госпожи, вие подушвате отдалеч глупците. Затова и не се съмнявам, че нашият приятел Масини, който беше глупав и превзет, е умрял като девствен мъченик...

— Масини ли? Ами че той не беше толкова тъп, освен това има и тъпи жени. Трябва да ви разкажа една история за Масини... Но не съм ли ви я разправяла? Кажете!

— Никога — отвърна с разтреперан глас Сен-Клер.

— Като се върна от Италия, Масини се влюби в мене. Мъжът ми го познаваше; представи ми го като духовит и изискан човек. Бяха създадени един за друг. Отначало Масини идваше много редовно; подаряваше ми като свои творби акварели, които купуваше от Шрот, и ми говореше за музика и живопис с превъзходство, което много ме забавляваше. Веднаж ми прати някакво невероятно писмо. Казваше между другото, че съм най-порядъчната жена в Париж и че поради това искал да ми стане любовник. Показах писмото на Жюл и, моята братовчедка. Тогава бяхме луди момичета и решихме да си направим шега. Една вечер имяхме гости, беше и Масини. Братовчедката ми казва: „Ще прочета едно любовно обяснение, което получих тази сутрин.“ Взима писмото и го прочита сред бурни смехове... Горкият Масини!...

С радостен вик Сен-Клер падна на колене. Улови ръката на графинята и я обсипа с целувки през сълзи. Матилд беше извънредно изненадана и отначало помисли, че му е станало лошо. Сен-Клер не беше в състояние да говори, само повтаряше:

— Простете ми! Простете ми!

Най-сетне стана. Сияеше. В този миг беше по-щастлив, отколкото в деня, когато Матилд за първи път му беше казала: „Обичам ви!“

— Аз съм най-безумният и най-виновният мъж на света — извика той; — от два дена те подозирах... и не дойдох да се обясним...

— Подозирал ли си ме?... Но в какво си ме подозирал?

— Ох, аз съм подлец... Казаха ми, че си била влюбена в Масини и...

— В Масини! — И тя се разсмя, но веднага си възвърна сериозността и каза: — Огюст, как може да бъдеш толкова безумен, че да храниш подобни подозрения; и толкова лицемерен, че да не ми кажеш?

Той се просълзи.

— Моля ти се, прости ми.

— Мога ли да не ти простя, мили приятелю?... Но нека да ти се закълна, че...

— Не! Аз ти вярвам, нищо не казвай.

— Но, за бога, какво може да те е накарало да повярваш нещо толкова неправдоподобно?

— Нищо, нищо друго, освен тази моя проклета глава... и... ей тази ваза. Знаех, че ти е подарък от Масини...

Графинята сплете пръсти от изненада, после извика през смях:

— Ах, моята етруска ваза! Етруската ми ваза!

Сен-Клер не издържа и също се разсмя, макар че по страните му течеха едри сълзи. Прегърна Матилд и ѝ каза:

— Няма да те пусна, докато не ми простиш.

— Разбира се, че ти прощавам, безумец такъв — каза тя и нежно го целуна. — Днес ме накара да се почувствувам много щастлива, за пръв път те виждам да плачеш, а си мислех, че не можеш да плачеш.

После се освободи от прегръдките му, грабна етруската ваза, хвърли я на пода и я разби на хиляди късчета. Вазата беше рядък, уникален предмет. Върху нея беше изрисуван в три цвята бой на лапите кентавър^[16].

За няколко часа Сен-Клер се почувствува засрамен и щастлив като никой друг мъж на света.

— Слушайте! Вярна ли е новината? — запита Рокантен полковник Божьо, когото срещна същата вечер у Тортони.

— Напълно вярна, драги — тъжно отвърна полковникът.

— Но разкажете ми, какво точна стана?

— О, всичко щеше да се уреди прекрасно. Сен-Клер веднага каза, че е виновен, но иска Темин да стреля, преди да му представи извиненията си. Можех само да одобря. Темин искаше съдбата да реши кой пръв ще стреля. Сен-Клер държеше пръв да стреля Темин. Темин стреля; видях как Сен-Клер се завъртя и падна мъртъв. Виждал съм често при войници, засегнати от куршум, такова особено завъртане, което предшества смъртта.

— Много странно — каза Рокантен. — А какво направи Темин?

— Какво! Това, което трябваше да направи в подобен случай. Така захвърли пистолета си на земята, че спусъкът се счупи. Английски пистолет „Мешън“; не знам дали ще намери в Париж оръжейник, способен да го поправи.

Цели три години графинята не пожела да види никого; зиме и лете прекарваше във вилата, почти не излизаше от стаята си; прислужваше ѝ една мулатка, която знаеше за връзката ѝ със Сен-Клер и на която тя не казваше и две думи на ден. След три години братовчедка ѝ Жюли се завърна от дълго пътешествие; насила се добра до нещастницата. Намери я толкова отслабнала и бледа, сякаш беше трупът на онази Матилд, която тя бе оставила красива, пълна с жизнерадост. С мъка успя да я извади от усамотението ѝ и да я заведе на Йерските острови. Там графинята поживя още три-четири месеца, после умря от белодробна болест, причинена от семейни скърби, както заяви доктор М., който я лекуваше.

[1] „Пословици“ — тук става дума за кратки импровизирани пиеси, илюстриращи някоя пословица. — Б.пр. ↑

[2] Лорд Уелингтън — английски пълководец, командувал обединените англо-пруски войски в битката при Ватерло. — Б.пр. ↑

[3] Авторът има пред вид баснята на Лафонтен, в която лисицата, понеже ѝ била отрязана опашката, взела да увещава останалите животни да си отрежат опашките като излишни. — Б.пр. ↑

- [4] Бръмел е диктувал модата в Лондон по времето на Мериме. — Б.пр. ↑
- [5] „Слабост, името ти е жена“ — цитат от „Хамлет“. — Б.пр. ↑
- [6] Авторът има пред вид Жорж Санд. — Б.пр. ↑
- [7] Алмея — арабска танцьорка. — Б.пр. ↑
- [8] „Чиста мистификация“. — Б.пр. ↑
- [9] Джерид — малко копие. — Б.пр. ↑
- [10] Бурнус — вълнено наметало с качулка. — Б.пр. ↑
- [11] Хаик — покривало за пазене от слънцето. — Б.пр. ↑
- [12] „Джиурдина ще рече Журден“ — цитат от „Буржоата-благородник“ на Молиер. Мним турчин нарича главния герой Джиурдина вместо Журден. — Б.пр. ↑
- [13] „От кедъра до исопа“ — цитат от библията — тук в смисъл „от най-голямото до най-малкото“. — Б.пр. ↑
- [14] Лесли (Чарлз-Робърт) — английски художник от XIX век. — Б.пр. ↑
- [15] „Чучулигата, предвестница на зората“ — по стих от „Ромео и Жулиета“ на Шекспир. — Б.пр. ↑
- [16] „Бой на Лапите кентавър“ — из древногръцката митология: царят на тесалийското племе лапити поканил на сватбата ся кентаврите, които се напили и започнали да задирят жените; завързал се бой, при който кентаврите били победени. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.